

машинопис]. (Ф. 210, № 8). Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, м. Київ.

Національне питання як специфічна компонента філософських дискусій в Україні 1920–1930-х років

Ярина Юринець

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Філософські дискусії в Україні 1920–1930-х рр. значною мірою наслідували загальні тенденції радянської науки й культури, розгортаючись у рамках тих самих ідеологічних процесів, що й у Москві. Як зазначав один з відомих тогочасних філософів Володимир Юринець: «На Україні філософська ситуація в основному була аналогічна до ситуації в Москві. ... Специфічні умови теоретичного марксо-ленінського фронту на Україні спричинюють тут деякі модифікації, але ж ці окремі риси не змінюють головних ліній рисунку» (Юринець, 1931, с. 71). Це засвідчує дивовижну однаковість у прагненні до монолітності та ідеологічної підпорядкованості. Показовим прикладом такої стандартизації в науці була дискусія між діалектиками та механістами, яка завершилася утвердженням «єдино правильного» наукового методу – діалектичного матеріалізму. Це означало не лише уніфікацію методології, а й цілковиту підпорядкованість науки ідеологічним засадам. Подібні процеси відбувались і в історико-філософських дослідженнях: дискусії зрештою звелися до обґрунтування єдиної історико-філософської схеми, в якій марксизм посідав центральне місце, а будь-які альтернативні концепції маргіналізувались.

Однак, попри всю схожість (подекуди дублювання), філософські дискусії в Україні мали свою специфіку, зумовлену особливою увагою до так званого національного питання. Початково проблема національного розгорталася в межах офіційної політики українізації, яка була

затверджена резолюцією ЦК КП(б)У 30 травня 1925 р. і була частиною радянської стратегії створення ілюзії підтримки національного розвитку. Задля активного та швидкого насаджування такої фікції використовувалась і філософія, яка «стала культурним ресурсом – не лише філософією, а й панівною ідеологією та мовою адаптації до політики й пріоритетів режиму» (Leatherbarrow & Offord, 2009, p. 340). Але згодом національне питання стало ареною постійної напруги між офіційною ідеологією та інтелектуальними процесами.

Особливо це виявилось у мовних дискусіях, результатом яких стала розробка та затвердження у 1928 р. нового українського правопису («скрипниківка»). Новий правописний кодекс відображав народні тенденції в мові, але згодом був розкритикований як «націоналістичний» та перероблений (1933).

Для літературної дискусії (1925–1928) проблема національного була не лише гострою, а й концептуально визначальною. Саме тут найповніше увиразнилося намагання осмислити межі й можливості національної самобутності в умовах тотального ідеологічного контролю.

Важко не погодитися з тим, що «ліквідація націй у марксистській утопії кардинальної перебудови світового ладу була закладена в осерді її ідеології» (Масенко, 2017, с. 182).

Однак, проблема національного, що була надзвичайно актуальною на теренах радянської України 1920–1930-х рр., навіть у межах офіційної радянської політики поступово виходила за межі суто ідеологічних рамок, перетворюючись на важливий чинник українського інтелектуального життя. Звернення до національного питання стало однією з форм спротиву, специфічною рисою культурних і філософських процесів в Україні того часу.

Бібліографія:

Масенко, Л. (2017). *Мова радянського тоталітаризму*.

Видавництво «КЛІО».

Юринець, В. (1931). Поворот на філософському фронті.

Стаття самокритична. *Прапор марксизму*-

ленінізму, 1–2, 68–71.

Leatherbarrow, W., & Offord, D. (2009). *A History of Russian Thought*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/cbo9780511845598>

Power, deceptive norms and epistemic rights

Richard Bell

Leiden University

On Steven Lukes' account, power is the capacity to secure compliance. I argue that it is norms that one finds themselves compelled to comply with, namely social, epistemic and linguistic norms. Such norms can be deceptive in several ways. First, deceptive norms can endorse false judgments. Second, norms can lead to true judgments being hidden or repressed. Finally, the deception can lie in the fact that norms themselves are hidden or unnoticed. Some examples of deceptive norms are:

– Fake enthusiasm of LinkedIn: people are thrilled, excited, honored and happy to share their updates. Obviously, this is a lie in most cases. The social and linguistic norm of enthusiasm is deceptive and generated by the structural market powers.

– Lying is a prerequisite of being a CEO, yet no one is willing to admit it. Again structural power seems to undermine the virtue of truthfulness.

– Russians kill, rape and torture innocent people because of their conviction of superiority over impure corrupted nations. In this case, power is exerted by concrete agents and imposes false epistemic and linguistic norms (i.e. disinformation and propaganda).

– Blue-collar workers accept their objectively inferior status, believe that money has absolute value and inflation is a kind of law of nature. Such false beliefs result from deceptive norms created by institutions.

For the relevant communities it is difficult if not impossible not to follow these norms, and oftentimes even to realize